

Informe sobre os Cursos de formación (CI2 e CIcD) impartidos na Facultade de enfermaría

1. Introducción

O aumento exponencial da información científica dende mediados do século XX, o desenvolvemento das TIC, o novo paradigma de ensino-aprendizaxe resultado da integración no EEES, a implantación dunha cultura da calidade e de mellora continua, unha sociedade cambiante que require dunha aprendizaxe permanente ao longo de toda a vida... esixen dotar aos estudantes e investigadores dunha ferramenta que lle axude a transformar a información en coñecemento. Esa ferramenta dáa a adquisición das Competencias en Información (CI).

As CI son o conxunto de coñecementos, habilidades, actitudes e conductas que capacitan aos individuos para recoñecer cando necesitan información, onde localizala, como avaliar a súa idoneidade e como darlle o uso adecuado de acordo ao problema que se lles presente. (Association of College & Research Libraries, ACRL).

A Recomendación 2006/962/CE do Parlamento Europeo e do Consello, de 18 de decembro de 2006, sobre as competencias clave para a aprendizaxe permanente (Diario Oficial L 394 de 30.12.2006A) inclúe as CI dentro da competencia dixital. E define a esta como unha das oito competencias clave que todo estudante debe ter desenvolto ao rematar o ensino para poder incorporarse á vida profesional de maneira satisfactoria e ser quen de desenvolver unha aprendizaxe permanente ao longo da vida.

En España, o **Libro Branco da ANECA sobre o Título do Grao de Enfermaría**, para a súa adaptación ao EEES, no punto 6 *Valoración e clasificación das competencias transversais (xenéricas)*, [...]

http://www.aneca.es/var/media/150360/libroblanco_jun05_enfermeria.pdf

inclúe entre as máis demandadas por profesores, empregadores e centros asistenciais, ademais da propia habilidade de xestión da información, cando menos outras oito habilidades que teñen que ver coa formación en competencias informacionais:

Habilidades de xestión da información (habilidade para buscar e analizar información provinte de diversas fontes) (11); Habilidades de investigación (9); Capacidade de aprender (10); Capacidade de análise e síntese (1); Capacidade de crítica e autocritica (12); Capacidade para xerar novas ideas (creatividade) (14); Preocupación pola calidade (29); Compromiso ético (28) e Toma de decisións (16)

Todas estas habilidades están recollidas na **Memoria do grao de Enfermaría da USC**, 2ª ed. actualizada a 26/04/2016

No ano 2014, **Rebiun, Comisión Sectorial da CRUE**, elaborou o documento *“Definición de Competencias en Información (CI)”*, como instrumento de referencia para o desenvolvemento de cursos de formación sobre CI nas bibliotecas universitarias españolas. O documento estrutura as CI en cinco competencias básicas:

CINFO1 - Buscar información: Recoñecer unha necesidade de información, coñecer os recursos nos que esta información se pode localizar e realizar estratexias de busca de maneira eficaz e eficiente.

CINFO2 – Avaliar a información: Avaliar a información e ás súas fontes de forma crítica e incorporar a información seleccionada á súa propia base de coñecemento e o seu sistema de valores.

CINFO3 - Organizar e xestionar a información eficazmente: Organizar e xestionar eficazmente a información reunida.

CINFO4 – Usar, publicar e difundir a información respectando as normas éticas e legais: Usar a información e publicar e difundir o novo coñecemento xerado, respectando a lexislación e normas éticas aplicables.

CINFO5 – Manterse ao día e compartir información en rede: Coñecer e utilizar os diferentes servizos de actualización de información científica ou especializada e compartir información usando as ferramentas de traballo en rede de forma cívica e segura.

O **Artigo 149.1 dos Estatutos da USC** define a Biblioteca Universitaria (BUSC) como *“unha unidade funcional concibida como un centro de recursos para a docencia, a investigación, o estudo e a aprendizaxe, así como para todas aquelas actividades relacionadas co funcionamento e a xestión da Universidade. Como servizo básico ten a misión de facilitar o acceso e a difusión dos recursos de información e colaborar nos procesos de creación de coñecemento, co fin de contribuír á consecución dos obxectivos institucionais da Universidade.”*

O **PLAN ESTRATÉXICO DA BUSC** inclúe entre os obxectivos estratéxicos propostos:

“Contribuír á adquisición de competencias informacionais na comunidade universitaria:

A BUSC axudará aos seus usuarios a desenvolver e potenciar as competencias informacionais necesarias hoxe en día para poder xestionar de xeito eficaz a grande cantidade de información técnica e científica dispoñible.”

2. Descrición e análise dos cursos:

Así pois, no marco da misión da BUSC, esta Biblioteca desenvolve desde o curso 2012-2013 estas competencias a través dun curso de nivel **Básico** para o alumnado de 1º de grao e a partir do curso 2015-2016 con un segundo curso de nivel **Avanzado** impartido nos últimos cursos do Grao, especialmente dirixido para axudar na realización do TFG. Nivel Avanzado impartido tamén nos cursos de máster. Está prevista a impartición no tramo final deste curso 2016-2017 dun novo curso de nivel de **Especialización** dirixido a doutorandos, postdoutorandos, másteres e investigadores.

Os contidos dos cursos están estruturados en módulos seguindo as competencias do citado documento de Rebiun

Descrición dos contidos:

NIVEL BÁSICO:

Módulo 1

Reflexión sobre as competencias en información e sobre as necesidades informativas nos estudos de Grao. Xestión do tempo de estudo e traballo.

Módulo 2

Coñecemento da BUSC: servizos, recursos e ferramentas Tic que proporciona. (Inclúe unha visita obrigada á Biblioteca)

Módulo 3

Concepto e tipoloxía das fontes de información. Buscar na web da BUSC. Uso do catálogo da BUSC e acceso á bibliografía recomendada. Busca na Internet. Avaliación da información.

Módulo 4

Como facer un traballo académico: planeamento, estrutura e organización. O plaxio: citas e referencias bibliográficas. (Inclúe un Foro de debate sobre o plaxio)

Módulo 5

Comunicación da información: aprender a presentar un traballo académico. O Acceso Aberto á información científica. Compartir información nas redes sociais. A identidade dixital.

NIVEL AVANZADO:

Módulo 1

O TFG: reflexión sobre a finalidade, normativa e necesidades informativas. Xestión do tempo de traballo.

Módulo 2

Servizos, recurso e ferramentas da BUSC cara a investigación. Ferramentas TIC.

Módulo 3

Busca de información científica: fontes, estratexias de busca, coñecemento das bbdd.

(2 talleres prácticos sobre buscas en bbdd e uso dos xestores bibliográficos).

Módulo 4

Avaliar a información. Revisión da estratexia de busca. Xestionar e organizar por si mesmo a información, mediante xestores bibliográficos e/ou outras ferramentas informáticas para a almacenaxe na nube.

Módulo 5

Elaboración do TFG: planeamento, estrutura. Uso e tratamento da información: as citas e referencias en Vacouver e APA.

(Inclúe un Foro de debate sobre o plaxio)

Módulo 6

Comunicación académica: a presentación do TFG. O Acceso Aberto. Compartir información.

Empezamos a impartir estes cursos en formato on-line a través da plataforma Chamilo da Aula Cesga, no curso 2012-2013, pasándonos á plataforma Moodle do Campus virtual a partir do curso 2015-2016. Estes cursos duran tres semanas, accesibles durante as 24 horas do día, e compóñense de módulos teóricos, test de avaliación de cada módulo e test final, con titoriais sobre estratexias de busca e manexo de recursos de información, foros de debate e de dúbidas e suxestións, unha enquisa inicial sobre o nivel de coñecementos previos e outra enquisa final sobre o nivel de satisfacción do alumnado; e unha enquisa de satisfacción do profesorado. Os cursos son titorizados polo persoal técnico da Biblioteca e o alumnado que o supera recibe un diploma de aptitude expedido polo Centro de Tecnoloxías para a Aprendizaxe da USC (CeTA). Calculamos a carga formativa de ambos en 25 horas.

O curso de **nivel Básico** inclúe unha **visita breve á Biblioteca** na que se lle explica por parte do persoal encargado da atención aos usuarios os principais servizos e recursos ofrecidos pola biblioteca.

O curso de **nivel Avanzado**, está especialmente pensado para axudar aos alumnos na realización do TFG, ofrece **dous talleres** prácticos de acceso e manexo dos principais recursos de información enfermeira e xestión de referencias, de dúas horas de duración cada un, en horario a determinar co alumnado.

Presentamos un extracto do alcance dos mesmos:

Alumnado de 1º de grao. Nivel Básico

Cursos 2012-2013 a 2016-2017

CURSO	MATRÍCULA OFICIAL	MATRÍCULA CI2 / CIcD	SUSPENSOS + ABANDONOS	APTOS	ALUMNOS FORMADOS	NOTA MEDIA TEST *
2012-2013	186	59	12	47	25,26 %	72,81
2013-2014	186	148	1	147	79,03 %	88,33
2014-2015	180	148	10	138	76,66 %	90,08
2015-2016	171	145	7	138	80,70 %	88,89
2016-2017	185	143	6	137	80,11 %	90,14
2012-2016	908 alum	643 alum	36 alum	607	68,35 %	86,05
*Sobre 100 puntos		70,81 %	5,59%	94,41%		

Comentarios:

- O 1º ano ofertouse o curso como unha actividade voluntaria sen ligazón a ningunha materia que se concretou nunha moi frouxa participación, un 25 % da matrícula oficial.
- A partir do 2º ano incluíuse na guía docente da materia *Estatística e Iniciación á Investigación* coa valoración de un 1 punto na nota final da materia para os Aptos, e que significou incrementar a participación ata un 79% da matrícula oficial.
- A porcentaxe de formación acadada no alumnado de 1º de grao, no quinquenio 2012-2016 é do 68,35% da matrícula oficial, e se o facemos a partir de 2013, unha vez que o curso foi incluída na guía docente da materia, é dicir, os catro cursos 2013 a 2016, a porcentaxe elévase ao 77,56 % do total da matrícula oficial que resultaron aptos.
- Nos últimos cinco cursos, 607 alumnos de 1º de Grao realizaron o curso completo superando as avaliacións de todos os test.
- Para que a formación en CI poida chegar ao maior número do alumnos revélase imprescindible a inclusión do curso como de realización obrigatoria e/ou ben computable, coma neste caso, na nota final da materia.

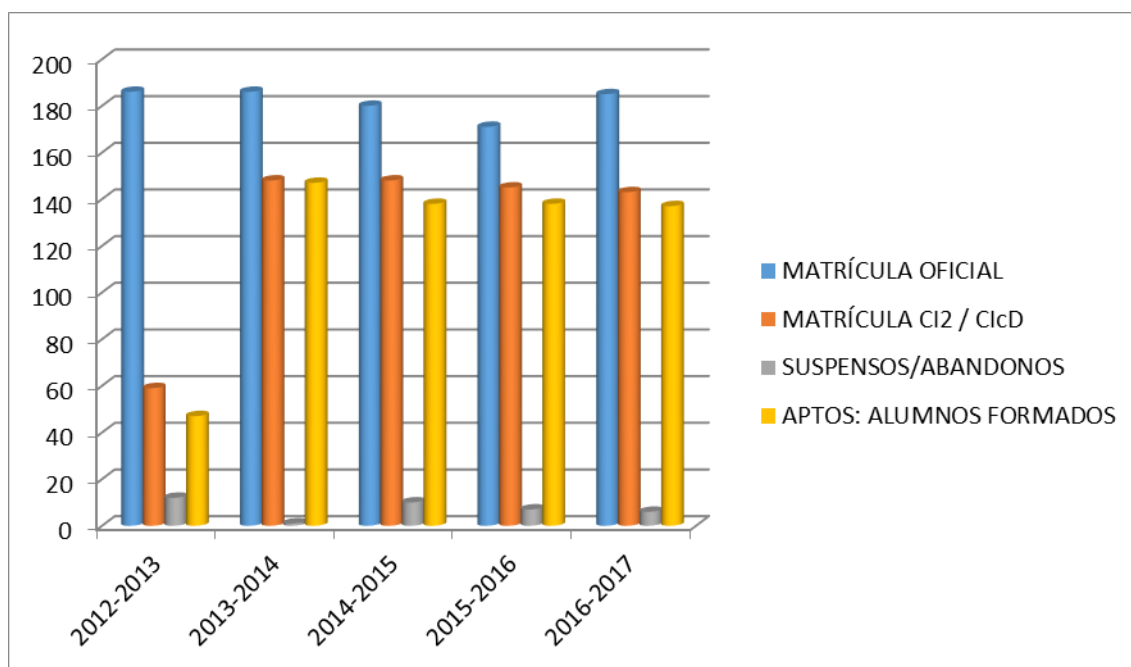
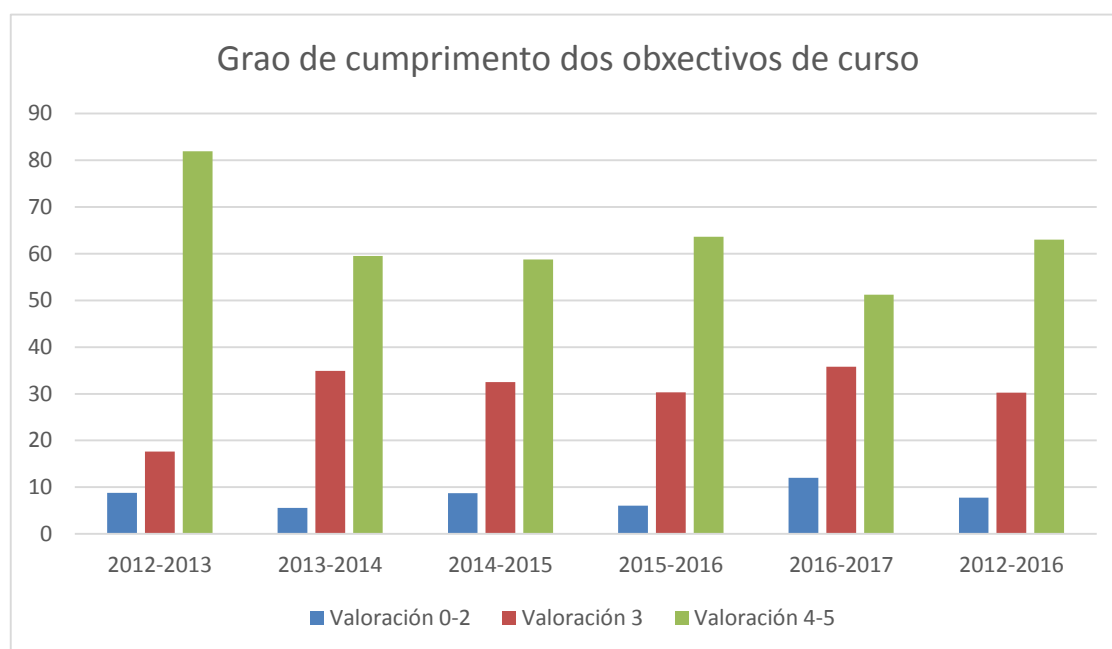

Gráfico sobre o grao de participación o o nivel de aptitude acadado polo alumnado

A **Enquisa final de satisfacción** permítenos obter datos sobre a valoración que os alumnos fan de diferentes aspectos do curso. Toda as preguntas, se ben en diferente grao, deixan unha valoración positiva do curso. Amosamos como exemplo os resultados das respostas á pregunta sobre o grao de **cumprimento dos obxectivos do curso**. Valoración de 0 a 5, onde 0-2: grao baixo ou moi baixo; 3: grao suficiente; 4-5: grao alto ou moi alto de satisfacción.

CURSO	Valoración 0-2	Valoración 3	Valoración 4-5
2012-2013	8,82	17,65	81,95
2013-2014	5,56	34,92	59,53
2014-2015	8,73	32,54	58,73
2015-2016	6,06	30,30	63,64
2016-2017	12,01	35,77	51,22
2012-2016	7,76	30,23%	63,01 %

Como se aprecia nesta táboa, no quinquenio 2012-2016, unha media do 63% do alumnado considera que os obxectivos do curso cúmplíronse con un grao de satisfacción alto ou moi alto, un 30% con un grao suficiente e só un escaso 8% manifesta non ver cumpridos os obxectivos do curso.

Alumnado de 4º de grao. Nivel Avanzado

Cursos 2012-2013, 2013-2014 e 2014-2015 Curso de Nivel Básico de 1º de Grao

Cursos 2015-2016 e 2016-2017 Curso de Nivel Avanzado para TFG

CURSO	MATRÍCULA OFICIAL	MATRÍCULA CI2 / CIcD	APTOS	SUSPENSOS + ABANDONOS	ALUMNOS FORMADOS	NOTA MEDIA TOTAL TEST*
2012-2013	156	143	136	7	87,17 %	86,82
2013-2014	147	92	84	7+8	62,58 %	80,30
2014-2015	164	136	126	6+4	76,82 %	89,27
2015-2016	156	90	73	5+12	57,69 %	79,56
2016-2017	143	106	56	17+33	39,16 %	81,71
2012-2016	766 alum	490 alum	475	99	64,68 %	83,53

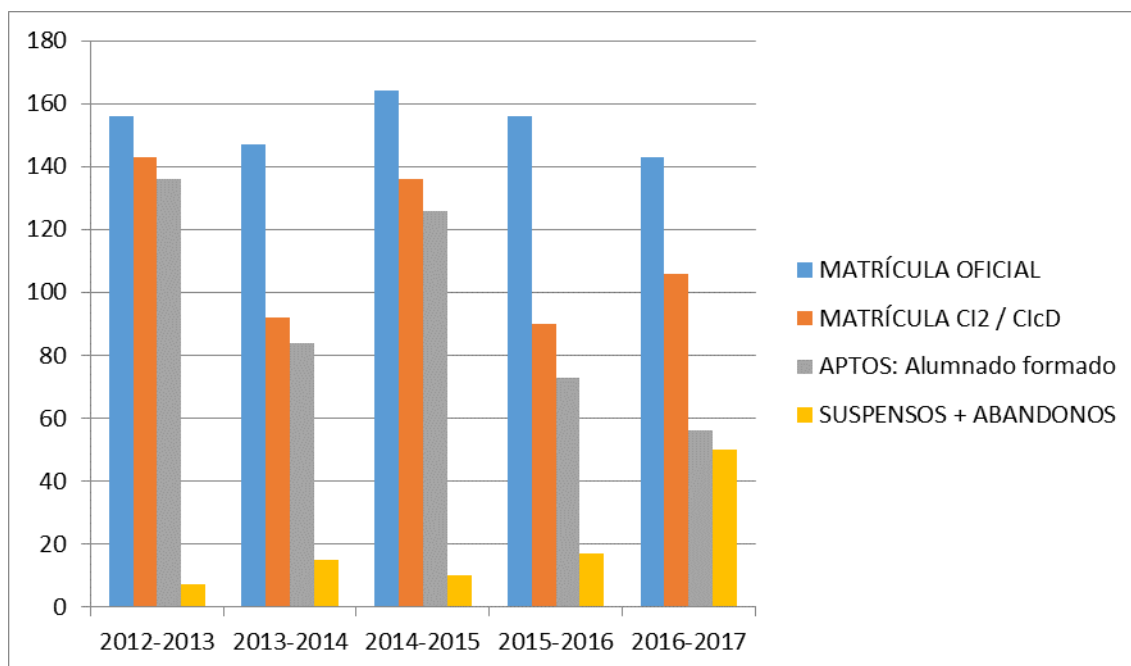
*Sobre 100 puntos

Comentarios:

- Chama a atención o desigual número de alumnos que realizan o curso, e en especial a diminución dos dous últimos cursos, en contraste co regular número de alumnos que realizan o nivel Básico.
- Mentres no nivel Básico se pasa do 25% do alumnado que supera o curso no seu primeiro ano de oferta a máis do 80% nos dous últimos anos, neste nivel Avanzado sucede o contrario pasando dun 80% do alumnado que realiza e supera o curso no seu primeiro ano de oferta a un 57% e 39% nos dous últimos cursos, e con un aumento do número de abandonos de alumnos que comezan o curso. Esta situación levounos, este curso, a facer unha 2º ed do curso. A pesar do cal a asistencia conseguida é baixa.

Pensamos que todo isto se debe a dúas causas principais:

1. Á elevada carga lectiva e de prácticas nos centros hospitalarios e asistenciais déixalle moi pouco tempo para unha actividade da que, ademais, non calibran a súa verdadeira utilidade.
2. Ver o curso como unha actividade recomendada, pero voluntaria, non regrada nin obrigatoria, e sen ningunha compensación na cualificación académica do curso.

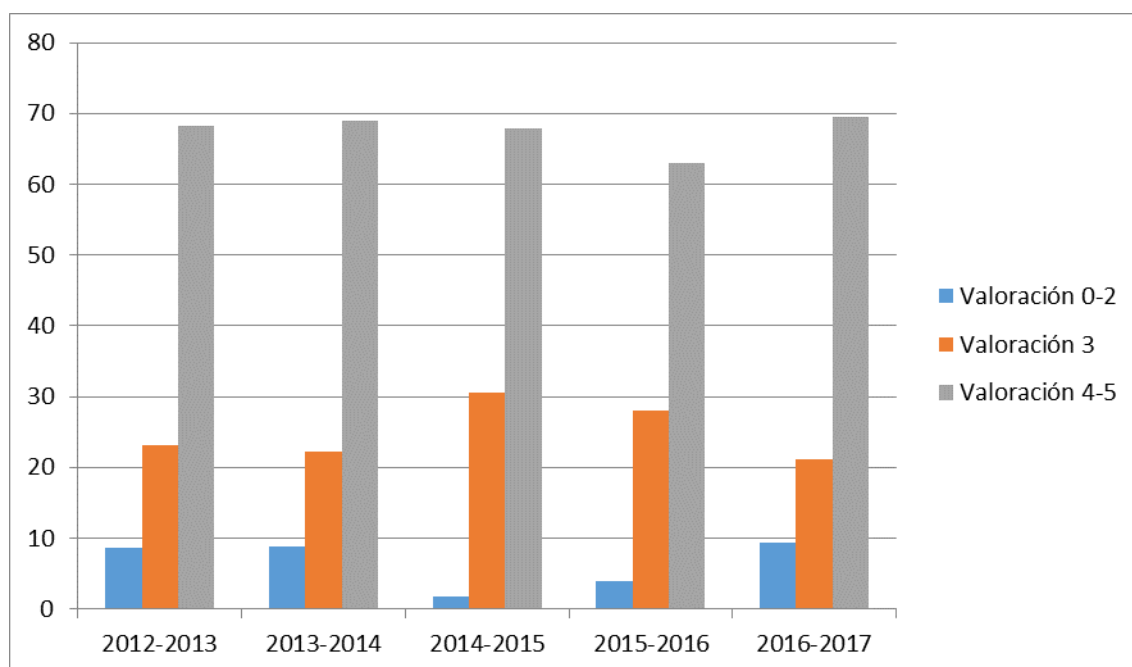
Conclusións xerais extraídas da Enquisa de satisfacción:

- Nun grao alto ou moi alto o alumnado considera que o curso se adaptou ás súas necesidades de formación.
- O alumnado expresa en xeral un alto grao de satisfacción tanto cos contidos do curso como coa atención recibida por parte dos titores.
- Case o 80% do alumnado considera o curso útil ou moi útil para a súa formación na xestión da información
- Case o 70% opina que o curso é útil ou moi útil para o coñecemento dos recursos de información, e
- Case o 60% pensa que o curso é útil ou moi útil para a súa formación académica e profesional.
- Case o 70% do alumnado está de acordo ou moi de acordo en recomendar o curso aos seus compañeiros.
- Moi poucos alumnos asistiron ás clases presenciais por problema de dispoñibilidade de tempo. Sen embargo nos comentarios libres da enquisa varios asistentes expresan a súa satisfacción coas clases prácticas e piden que se ofrezan máis.

Vexamos dous exemplos dos datos extraídos das respostas do alumnado a dúas das preguntas da Enquisa final de satisfacción

En que grao se cumpriron os obxectivos do curso. Valoración entre 0 e 5, onde 0-2: grao baixo ou moi baixo; 3: grao suficiente; 4-5: grao alto ou moi alto de satisfacción.

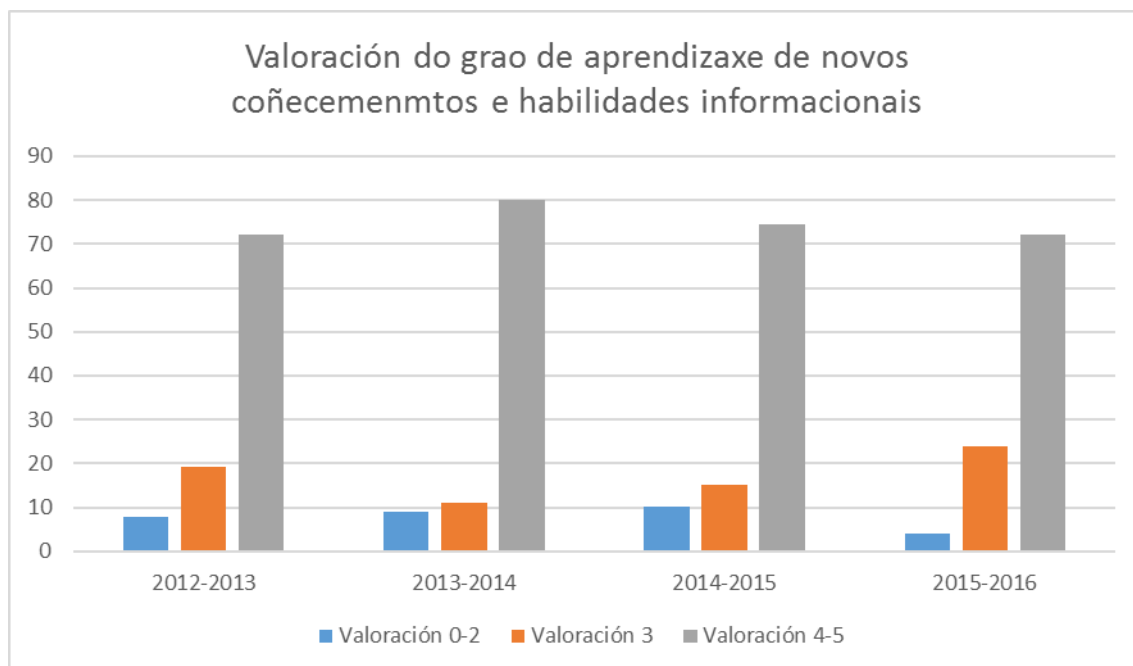
CURSO	Valoración 0-2	Valoración 3	Valoración 4-5
2012-2013	8,65	23,08	68,27
2013-2014	8,88	22,22	68,89
2014-2015	1,69	30,51	67,80
2015-2016	4,00	28,00	63,00
2016-2017	9,30	21,15	69,55
2012-2016	6,50	24,99	68,51

No quinquenio 2012-2016 o 68,50% do alumnado considera que o cumprimento dos obxectivos do curso acadou un grao alto ou moi alto e o 25% un grao suficiente, fronte a un 6,5% que o considera baixo ou moi baixo.

Valora o grao de aprendizaxe en novos coñecementos e habilidades informacionais

CURSO	Valoración 0-2	Valoración 3	Valoración 4-5
2012-2013	7,85	19,23	72,11
2013-2014	8,88	11,11	80,00
2014-2015	10,16	15,25	74,58
2015-2016	4,00	24,00	72,00
2016-2017	3,73	15,70	80,57
2012-2016	6,92	17,05	76,03

No quinquenio 2012-2016 o 76% do alumnado considera nun grao alto ou moi alto que o curso lle proporcionou unha aprendizaxe de novos coñecementos e habilidades na xestión da información, fronte a un 7% que o considera nun grao baixo ou moi baixo.

Alumnado de Títulos de Másteres. Nivel Especializado

Da mesma maneira que nos cursos da titulación de Grao, a Biblioteca ven ofrecendo cursos de formación en CI ao alumnado que cursa as dúas titulacións de máster que se ofertan na Facultade:

Máster Universitario de Atención Sanitaria, Xestión e Coidados; Especialidade Obstétrico Xinecolóxica (Matrona):

Cursos 2012-2013; 2013-2014; 2014-2015 : impartíuse o Nivel Básico

Cursos 2015-2016; 2016-2017: impartíuse o Nivel Avanzado, só para Atención Sanitaria

Máster Universitario de Xerontoloxía:

Curso 2014-2015: nivel Básico; 2015-2016; 2016-2017: nivel Avanzado

Os resultados dos mesmos son moi semellantes aos descritos nos cursos Grao e as consideracións en canto á necesidade da súa introdución na guía docente,

obrigatoriedade e recoñecemento na puntuación final da materia fanse igualmente necesarias para asegurar a realización pola maior parte dos alumnos.

Faise igualmente necesaria, a formulación dun curso de nivel Especializado, dunha parte polo nivel do alumnado, e doutra parte, para evitar a repetición dos contidos dos cursos de nivel Básico e Avanzado, que a maioría do alumnado terá realizado nos cursos de Grao. Contidos que se están elaborando nestes momentos, para a súa impartición no próximo curso académico.

3. CONCLUSIÓNS XERAIS:

A partires dos datos estatísticos que nos ofrece a plataforma Moodle do Campos Virtual, dos resultados da enquisa de satisfacción que acompaña a cada curso, e da información que xera a interacción cos estudantes nos foros do curso, extraemos as seguintes conclusións:

- Elevada participación do alumnado nos cursos de nivel Básico en 1º de Grao, mais reducida, en especial nos dous últimos anos, nos alumnos de 4º curso.
- Elevado descoñecemento dos contidos acompañado dunha grande interese pola adquisición das competencias informacionais.
- Os alumnos outorgan unha alta utilidade aos coñecementos e habilidades adquiridas nos cursos para a súa formación académica e o desenvolvemento profesional futuro.
- A pesar da súa voluntariedade conséntase un elevado número de alumnos que, unha vez comezado, rematan o curso. Indicativo do grao de interese e utilidade que esperta neles.
- A baixa participación dos alumnos de 4º curso, xunto coa demanda expresada por algúns alumnos participantes, fai aconsellable adiantar a súa realización ao penúltimo, curso, o previo á realización do TFG, como se fixo este curso nas titulacións de Medicina e Odontoloxía, con un gran resultado de participación.

CONSIDERACIÓNS DOS TITORES:

- A literatura profesional sobre as CI, a normativa legal, a nosa experiencia profesional e a opinión dos estudantes recollida nos cursos, demanda a implantación da formación en Competencias Informacionais dun xeito estable nos estudos de Grao, nos niveis Básico e Avanzado.
- Igualmente os estudos de Máster e Doutoramento deben incorporar nos seus currículos a adquisición das CI, con un curso de formación de nivel Especializado.

- A vía que nós consideramos máis doada, rápida e menos burocrática, e de probada efectividade nestes cinco cursos de experiencia, é a inclusión na guía docente dunha materia, acompañada dun recoñecemento explícito na puntuación final da mesma ou especificando a súa obrigatoriedade.

Santiago de Compostela, 7 de abril de 2017